

РЕЦЕНЗИЯ

от: доц. **Едуард Василев Маринов**, д.н., професионално направление 3.8. „Икономика“, Секция „Международна икономика“, Институт за икономически изследвания при БАН; Департамент „Икономика“, Нов български университет; Университет по застраховане и финанси

относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“ с автор *Симеон Стоилов Стоилов* и тема „Международният трансфер на нови технологии и неговата роля в прехода към иновативно и устойчиво развитие на българската икономика“

1. Общо описание на процедурата

Със заповед № 874 от 19.12.2025 г. на Директора на Института за икономически изследвания при Българска академия на науките съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Международният трансфер на нови технологии и неговата роля в прехода към иновативно и устойчиво развитие на българската икономика“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“. Автор на дисертационния труд е Симеон Стоилов Стоилов – докторант на самостоятелна форма на обучение към секция „Международна икономика“ с научен ръководител проф. д-р Татяна Хубенова-Делисивкова. В рамките на първото заседание на Научното жури, проведено на 12.01.2026 г. бях определен за рецензент по процедурата.

Предадените от кандидата материали включват автобиография, дисертационен труд, автореферат, справка за съответствието с минималните национални критерии за придобиване на ОНС „доктор“, справка за приносите, списък на свързаните с дисертацията 5 публикации, както и самите публикации и декларация за оригиналност и липса на плагиатство. Представените материали съответстват на задължителните изисквания на ЗРАСРБ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 „Икономика“.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Симеон Стоилов развива своя професионален и научен профил в пресечната точка между международната икономика, стратегическото управление и международния трансфер на иновации и технологии. Неговият интерес към тематиката на дисертационния труд е резултат от дългогодишен практически опит в областта на управлението на качеството, организационната ефективност и работата с комплексни производствени и управленски системи, което му позволява да анализира трансфера на технологии като дългосрочен, институционално обусловен процес. Значим принос за формирането му като изследовател има и професионалният му опит в публичния сектор и дипломатическата

служба, който задълбочава разбирането му за ролята на държавата, институционалната координация и стратегическото планиране. Международният му професионален опит и работата с чуждестранни партньори допринасят за ясно изразена ориентация към сравнителен и интердисциплинарен анализ. Цялостният образователен и професионален профил на кандидата е пряко свързан с избраната тематика и подпомага постигането на научните и научно-приложните резултати на дисертационния труд.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и с висока научна и практическа значимост, обусловена от ускореното технологично развитие, нарастващата геополитическа нестабилност и стратегическите цели на Европейския съюз за устойчив и иновативен икономически растеж. Международният трансфер на иновации и технологии е ключов фактор за преодоляване на структурните слабости на българската икономика и за повишаване на нейната конкурентоспособност.

Формулираните цели и задачи са логически обосновани, взаимно свързани и насочени към решаването на ясно дефиниран икономически проблем с изследователски характер.

4. Познаване на проблема

Дисертационният труд показва задълбочено познаване на изследвания проблем, както в теоретичен, така и в емпиричен и институционален аспект. В последователното развитие на изложението – от увода, пред трите глави до заключението, личи ясно доброто познаване на проблематиката – както в теоретичен, така и в практически план, като по този начин се достига до редица положителни резултати, свързани с различни аспекти на избраната проблематика, които ще бъдат разгледани в следващите параграфи.

Докторантът демонстрира много добро владение на класическите и съвременните теории за иновациите, международния трансфер на технологии, абсорбционния капацитет и ролята на институциите. Анализът обхваща широк кръг от научни източници – български и чуждестранни, стратегически документи на ЕС и международни организации. Особено ценен е критичният прочит на съществуващите модели и идентифицирането на нерешени или частично изследвани проблеми в българския икономически контекст.

5. Методика на изследването

Методиката на изследването е адекватна на целите, предмета и изследователските въпроси на дисертационния труд и е аргументирано съобразена със спецификата на изследвания икономически проблем. Докторантът прилага комплексен качествен аналитичен подход, включващ ситуационен, сравнителен и институционален анализ, допълнен с анализ на конкретни примерни изследвания.

Използваните методи позволяват да се обхванат както макроикономическите и геополитическите фактори, така и институционалните и секторните особености на международния трансфер на иновации и технологии. Съзнателният отказ от количествено моделиране е обоснован с ограниченията на наличната статистическа база и с фокуса върху стратегическото управление на процесите. Комбинацията от методи осигурява аналитична дълбочина, логическа последователност и надеждност на направените изводи и препоръки.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 234 страници. Използваната литература обхваща общо 307 броя източници на кирилица, на латиница и интернет сайтове и 12 интернет източници на статистически данни. Дисертацията е структурирана логично и последователно в три основни глави, увод и заключение, като ясно проследява развитието на изследователската логика – от теоретичните постановки към приложно-аналитичните резултати.

Уводът предлага много прецизно и коректно формулирани целта, обектът и предметът на изследване, основните цели и задачи, изследователската теза и което е особено важно – имплицитно са поставени ограничителите на изследването.

В първата глава е представен задълбочен теоретико-методологически анализ на международния трансфер на иновации и технологии, който очертава еволюцията на основните концепции и модели и ги поставя в контекста на съвременните глобални трансформации.

Втората глава е посветена на анализа на българската икономика в рамките на европейската и световната иновационна среда. Тук докторантът успешно съчетава сравнителен анализ, институционална оценка и секторен преглед, като ясно идентифицира структурните дефицити и потенциалните точки на растеж. Особено внимание е отделено на регулаторната рамка, иновационната екосистема и участието на България в глобалните стойностни вериги.

Третата глава има ясно изразен оригинален и приложен характер. Разработеният аналитичен модел Ripple Effect Model (REM) представлява концептуален принос, който позволява многопластова оценка на ефектите от международния трансфер на технологии. Предложената национална пътна карта за периода 2025-2040 г. надгражда теоретичния анализ и го превръща в инструмент за стратегическо планиране. Като цяло, трудът се отличава с високо научно равнище, аргументираност и аналитична дълбочина.

В заключението коректно и изчерпателно са обобщени основните изводи от изследването, като ясно е демонстрирана връзката и начина, по който те допринасят за изпълнението на поставените от докторанта цели и задачи на изследването.

Използването на богат набор от литературни източници – предимно научни трудове, но и множество емпирични изследвания, допринася за високата достоверност на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд, както и за полезността на дисертационния труд – както за академичната общност, така и в чисто практически план.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд се отличава с много добра форма, ясен академичен стил и прецизен научен език, които оставят впечатление за високо ниво на професионализъм и задълбочени познания в областта на изследователската работа. Всички структурни елементи на изследването са представени акуратно и последователно, като изложението следва ясна логика, аргументация и вътрешна свързаност между отделните части. Това създава предпоставки за убедително представяне на резултатите и за ясно открояване на научните и научно-приложните приноси.

Дисертационният труд съдържа ясно разграничени и аргументирано защитени

приноси както на теоретично, така и на приложно равнище. На теоретично ниво изследването допринася за разширяване, систематизиране и прецизиране на съществуващите концепции за международния трансфер на иновации и технологии, като ги поставя в по-широкия контекст на устойчивото развитие, структурната трансформация и съвременните геополитически процеси. Авторът аргументирано защитава тезата, че международният трансфер на технологии не следва да се разглежда единствено като спонтанен пазарен механизъм, а като стратегически управляем процес, изискващ активна роля на държавата, институционална координация и дългосрочна визия в рамките на националната икономическа политика.

Съществен научен принос представлява разработването на оригиналния аналитичен модел Ripple Effect Model (REM), чрез който се надграждат съществуващите подходи за оценка на ефектите от международния трансфер на технологии. Моделът въвежда по-широка аналитична перспектива, като включва косвени, дългосрочни и мултиплициращи ефекти върху икономическата, институционалната и секторната среда. По този начин REM разширява приложното поле на традиционните методологии и създава основа за бъдещи емпирични изследвания и количествени измервания на ефектите от технологичния трансфер.

От методологична гледна точка, дисертационният труд предлага усъвършенстван и адаптиран подход за анализ и оценка на международния трансфер на технологии в условията на малка отворена икономика като българската. Това представлява принос както към икономическата теория, така и към практиката на формулиране и оценка на публичните политики.

Практическата значимост на изследването се проявява чрез формулираните конкретни препоръки за институционално и стратегическо управление на международния трансфер на иновации и технологии. Предложената национална пътна карта за периода 2025–2040 г. може да бъде използвана като основа за разработване на секторни стратегии, политики за публично-частно партньорство и по-ефективна интеграция на България в глобалните иновационни и технологични вериги.

Представените резултати от направеното изследване в дисертационния труд на Симеон Стоилов могат да се характеризират като обогатяване на съществуващи знания и приложение на научни постижения, напълно съответстващи на формулираните приноси. Общата ми оценка е, изведените научни резултати и изводи съответстват на формулираните приноси, както и че приемам напълно изведените от кандидата приноси.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В документите по конкурса са представени 5 публикации, което надвишава минималните изисквания – съвместна студия на английски език в списание, индексирано и реферирано в Скопус, и четири самостоятелни статии (две на български и две на английски език) в научни списания и сборници с научно рецензиране. Всички публикации отговарят на изискванията за кандидатстване по конкурс за докторат и отразяват основни резултати от дисертационното изследване, като показват последователна научна активност и апробиране на постигнатите резултати.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Симеон Стоилов е представил подробна справка за изпълнението на минималните изисквани точки според Правилника за прилагане на ЗРАСРБ по групи показатели, включвайки дисертационния труд и пет публикации. Документите по конкурса показват, че процедурата и резултатите отговарят на всички изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 „Икономика“, съгласно действащата нормативна уредба и вътрешните правила на ИИИ при БАН.

10. Лично участие на докторанта

Съдържанието на дисертационния труд, ясно демонстрираното авторско мнение и формулираните изводи, както и декларацията за оригиналност, ме убеждават, че докторантът лично е провел изследването и е участвал във всички етапи на анализа. В дисертацията и публикациите коректно са цитирани използваните източници. Трудът показва способност за самостоятелно изследване, критичен анализ и теоретично осмисляне, поради което може убедено да се приеме, че разработката е оригинална и лишена от плагиатство.

11. Автореферат

Представеният автореферат е в обем от 35 страници и дава много добра и пълна представа за резултатите от изследването на страниците на дисертационния труд – стегнато изложение, професионално формулирани цели задачи, обоснованост на избраната структура, методология и методики на изследването. Към автореферата са представени приносите на изследването, които могат да бъдат приети като правилно отразяващи постигнатите резултати от и показват необходимата трезва самооценка на автора. Това е своеобразна заявка за добро бъдещо развитие на Симеон Стоилов в сферата на изследователската дейност.

12. Критични забележки и препоръки

Едно подобно изследване, посветено на толкова труден и разнороден обект, предразполага към разсъждения, въпроси и съображения, свързани с по-нататъшно развитие на изследователската дейност на автора. В този смисъл под формата и на препоръки следва да се разбират представените по-долу критични бележки.

На първо място, въпреки ясната аргументация на избора на качествен методологичен подход, би могло да се помисли за по-детайлно обсъждане на възможностите за бъдещо количествено приложение на разработения модел REM. Това би повишило неговата практическа приложимост и измеримост.

На второ място, сравнителният анализ с други държави е информативен, но в някои части би могъл да бъде допълнен с по-ясни критерии за съпоставимост и избор на конкретни индикатори. Това би улеснило възприемането на изводите от читатели с посилен емпиричен фокус.

Също така, предвид значението на темата за публичните политики, може да се препоръча по-ясно разграничаване между краткосрочни, средносрочни и дългосрочни препоръки в националната пътна карта. Това би повишило нейната използваемост от

страна на практиците.

Направените критични бележки по никакъв начин не намаляват вече изтъкнатото значение на приносите и предимствата на дисертационния труд а трябва да бъдат разглеждани като препоръки към бъдещата научна работа на Симеон Стоилов.

13. Лични впечатления

Познанството и съвместната ми работа със Симеон Стоилов ме убеждават, че той е мотивиран, високо професионален човек, с ясно и аргументирано мнение по много въпроси, особено по онези, свързани с научните му интереси, и има сериозен потенциал за бъдещо академично и научно развитие.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Възможностите за бъдещо използване на научните и научно-приложни приноси на дисертационния труд са значителни. Препоръчвам резултатите да бъдат по-широко популяризирани чрез участие в международни научни форуми и публикуване в реферирани списания. Разработеният модел REM и националната пътна карта имат потенциал за развитие в самостоятелна монография, която може да се използва както като учебно помагало, така и като практически наръчник за експерти и политици в областта на иновационното и устойчиво развитие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на **всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Института за икономически изследвания при БАН.

Дисертационният труд показва, че Симеон Стоилов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. „Икономика“, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното и на основание на постигнатите положителни резултати в дисертационния труд, характера на направените критични бележки и в съответствие с приетите критерии за получаване на научна и образователна степен доктор, **с пълна увереност препоръчвам на уважаемото научно жури на Симеон Стоилов Стоилов да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“** в професионално направление 3.8 Икономика на в Област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

19.01.2026 г.

Рецензент:

/доц. Едуард Маринов, д.н./